Kuntaliitto
Kommunförbundet

Lausunto

Dnro 748/03/2019

21.10.2019

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

HE 39/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain 11 luvun 10 §:n sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta luonnoksesta

Käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan toteutettavaksi pääministeri Antti Rinteen hallituksen hallitusohjelman mukaiset korotukset eräisiin tulonsiirtoihin. Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi sairausvakuutuslakia, työttömyysturvalakia, lapsilisälakia, elatustukilakia ja toimeentulotuesta annettua lakia.

Esityksellä pyritään perusturvan eli vähimmäismääräisten etuuksien korottamisella vähentämään eriarvoisuutta ja painottamaan ensisijaisen etuusjärjestelmän merkitystä etuudensaajien toimeentulon turvana. Lisäksi erityisesti lapsilisää ja lapsilisän yksinhuoltajakorotusta koskevalla ehdotuksella tavoitellaan yksinhuoltajaperheiden ja monilapsisten perheiden toimeentulon parantamista. Kaikilla edellä mainituilla keinoilla pyritään vähentämään toimeentulotuesta riippuvaisten kotitalouksien määrää. Lapsilisän yksinhuoltajakorotusta koskevalta osin hallitusohjelmassa on erikseen linjattu, että korotus tulee toteuttaa niin, että siitä hyötyvät myös toimeentulotuen varassa olevat perheet. Esitys liittyy valtion vuoden 2020 talousarvioesitykseen.

Suomen Kuntaliitto lausuu esityksestä seuraavaa:

Kokonaisuutena Kuntaliitto pitää tarkoituksenmukaisena ja hyvänä esitysluonnoksen tavoitteita vähentää eriarvoisuutta perusturvan tasoa korottamalla painottaen ensisijaisen etuusjärjestelmän merkitystä etuudensaajien toimeentulon turvaajana. Myös lapsiperheiden toimeentulon parantamiseen tähtääviä toimia voi tutkimuksen valossa pitää perusteltuna. Viime vuosina ensisijaiseen etuusjärjestelmään tehdyt indeksijäädytykset ja leikkaukset sekä näihin liittyvä samanaikainen toimeentulotuen perusosien korottaminen ovat aiheuttaneet sen, että ensisijainen ja viimesijainen toimeentuloturvajärjestelmä ovat lähentyneet toisiaan. Tästä syystä köyhyys sekä toimeentulotukiriippuvuus ja pitkäaikainen toimeentulotuen saanti on lisääntynyt. Nyt ehdotetuilla toimilla tätä riippuvuutta sekä köyhyyttä voitaneen lieventää joiltain osin, mitä Kuntaliitto pitää hyvänä ja tavoiteltavana kehityssuuntana, jota tulee edelleen määrätietoisesti jatkaa.

Kuntaliitto suhtautuu kuitenkin kriittisesti ehdotettuun toimeentulotukea saaviin yksinhuoltajaperheisiin kohdistuvaan erilliseen ja esitysluonnoksen toimeentulotukiriippuvuutta vähentävästä linjasta poikkeavaan yksinhuoltajien perusosan korotukseen. Vaikka tällä ehdotetulla muutoksella sinänsä on hyvä ja kannatettava tarkoitus, se yksittäiseen toimeentulotuen saajaryhmään kohdistettuna ei tue koko esityksen erittäin kannatettavaa tavoitetta köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämisestä perusturvajärjestelmää korottamalla, vaan voi jopa lisätä kyseisen kohderyhmän toimeentulotukiriippuvuutta entisestään. Toimeentulotuki ei ole tarkoitettu pitkäkestoiseksi etuudeksi, eikä toimeentulotukijärjestelmä näin ollen ole ensisijaisesti tarkoitettu köyhyyden lievittämiseen, vaan turvaamaan tilapäisesti viimesijainen toimeentuloturva niissä tilanteissa, joissa ensisijainen perusturvajärjestelmä ei sitä pysty turvaamaan. Lisäksi toisin kuin perusturvan kohdalla, perusosien taso on säilytetty elinkustannuskehityksen mukaisena jopa silloin, kun indeksikehityksen mukaan perusosia olisi tullut laskea indeksien ollessa negatiivisia. Toimeentulotuen perusosat eivät siis tosiasiallisesti ole jääneet jälkeen tavanomaisesta elinkustannusten kehityksestä, mistä syystä perusosiin kohdistuvat korotukset ovat kyseenalaisia ilman että tarkastellaan ja selvitetään perusosien riittävyyttä kaikkien tuensaajien osalta. Tällaista kokonaisvaltaista tarkastelua ei ole tehty 1990-luvun lopun jälkeen, jolloin nykyisten perusosien sisältö ja taso on lähtökohtaisesti määritelty lain säätämisen yhteydessä.

www.kuntaliitto.fi
www.kommunforbundet.fi

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14,00530 Helsinki
PL 200, 00101 Helsinki
Puh. 09 7711
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi
Y-tunnus 0926151-4

Finlands Kommunförbund
Andra linjen 14,00530 Helsingfors
PB 200, 00101 Helsingfors
Tfn 09 7711
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi
FO-nummer 0926151-4

Ehdotuksen taloudelliset vaikutukset kunnille

Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla on sekä kuntien kustannuksia alentavia että lisääviä vaikutuksia. **Esityksen vaikutusarvioiden mukaan ehdotetut muutokset lisäävät kuntien kustannuksia 9,6 miljoonalla eurolla vuonna 2020 työmarkkinatuen rahoitusvastuun kasvusta johtuen ja alentavat kuntien kustannuksia 5,6 miljoonaa euroa vuonna 2022 perustoimeentulotuen tarpeen vähenemisen vuoksi. Kokonaisuudessaan esityksen on siis arvioitu lisäävän kuntien menoja 4 miljoonalla eurolla.**

Esityksessä todetaan, että em. kustannusarviot sisältävät huomattavasti epävarmuustekijöitä ja ovat riippuvaisia työttömyyden kehityksestä. Työttömyyden alenemisen on todettu viime aikoina pysähtyneen tai vähintään hidastuneen merkittävästi, mistä syystä esitetyt arviot voivat olla positiivisempia kuin toteuma. Kunnille esityksessä arvioitu perustoimeentulotuen tarpeen alenemisesta syntyvä 5,6 miljoonan euron säästö näkyy kuntien peruspalvelujen valtionosuuksissa vasta vuonna 2022, mutta työmarkkinatuen rahoitusvastuuseen liittyvä kustannuslisäys kohdistuu jo vuoden 2020 talouteen. Kunnille esitys tuo siis vuodelle 2020 9,6 miljoonan euron lisäkustannuksen ja on mahdollista, että kustannusvaikutus on esitettyjen arvioiden epävarmuudesta johtuen vielä suurempi. Yhtaikaa tämän esityksen kanssa valmistelussa oleva aktiivimallin purkaminen lisää myös kuntien menoja vuonna 2020 ja samoin siinä arvioitu perustoimeentulotuen kautta saavutettava mahdollinen kompensaatio vaikuttaa kuntien talouteen vasta vuonna 2022.

Kuntaliitto kannattaa kokonaisuutena nyt esitettyä perusturvan tason laajaa korottamista, mutta esittää huolensa siitä, miten perusturvan korotuksesta sekä yhtäaikaisesti käsittelyssä olevasta aktiivimallin purkamisesta aiheutuvat lisäkustannukset vaikuttavat kuntatalouteen, mikäli työttömyys ei alene toivotulla tavalla. Lisäksi Kuntaliitto korostaa, että perusturvan korottamista on määrätietoisesti jatkettava, jotta nykyinen toimeentulotukiriippuvuuden kasvu saadaan pysähtymään ja kääntymään laskuun.

SUOMEN KUNTALIITTO

Ellen Vogt
erityisasiantuntija